

Smedstorpssläktens medlemsblad 2008

Ordföranden har ordet

Under det gångna året hade vi ett mycket uppskattat släktmöte att döma av alla positiva responser som vi fått. Under en strålande sol samlades omkring 150 medlemmar av Smedstorpssläkten vid tingshuset i Ljung. Många hade dessförinnan varit i Grude och lyssnat på kyrkoherde Hans Lohrbrant, som höll en fängslande betraktelse inför en fullsatt kyrka. Vid tingshuset hälsades vi välkomna av brassmusik under ledning av Fredrik Torgnysson. Under tecknad hälsade välkomna och redogjorde för föreningens verksamhet och berättade lite om släkten. Därefter fick vi lyssna till sång, musik och Linnékåserier av Lennart Thorstensson och Nils Zandhers.

I församlingshemmet tillhandahöll Ingalill Torstensson med döttrarna Frida och Fanny lättare servering. Där kunde vi också gå runt och titta på en fotoutställning och i tingshuset hade vi en utställning av släktträd. Representanter för hembygdsföreningen var tillgängliga för att svara på frågor om tingshusets historia. Lennart Jakobssons och Ture Åbergs bok om tingshuset fanns också till försäljning.

Medlemsbladet för 2007 handlade om vårens stora släktmöte. Styrelsen träffades tre gånger under våren, 15 februari hos Beatrice Gustafsson, 14 mars i tingshuset i Ljung och 27 april på biblioteket i Herrljunga. Under dessa möten förbereddes det stora släktmötet vi hade lördagen den 12 maj i Ljung. Vid höstens styrelsemöte den 9 oktober kom vi överens om att förlägga årets möte till Remmene lördagen den 17 maj. Vi samlas vid kyrkan kl. 14.00. Karl Erland Samuelsson kommer där att tala om folket i bygden och bygdens historia. Från kyrkan beger vi oss till bygdegården där vi dricker kaffe, har årsmötesförhandlingar, och lyssnar på Göran Carlsson som deklamerar dikter. Därefter följer de som så önskar med till Nycklabacken, ett av Västra Götalands allra mäktigaste gravfält.

Initiativtagaren till det första släktmötet 1897, Karl Andreasson, bodde på Åsen i Remmene socken. Intill järnvägen mitt emot Remmene kyrka finns en minnessten rest över honom av Sveriges Bondeförbund. Han anses vara upphovsmannen till Bondeförbundet (numera Centerpartiet). I det här medlemsbladet återges två artiklar som skrivits om Karl Andreasson, den ena från Västgötabygden 1945 och den andra från Herrljungaboken som gavs ut 1958.

Årsavgiften på 50 kr kan du som vanligt sätta in på släktföreningens plusgiro, **4766274-7** ”Smedstorpssläkten”.

Och slutligen: glöm inte att vi har

ÅRSMÖTE

lördagen den 17 maj kl. 14.00
Samling vid kyrkan i Remmene

Varmt välkomna

Rolf Gustafsson

”Kakepolitikens” upphovsman var västgöte

Gustaf Ewald, Västgötabygden 1945

Det är inte meningen att i Västgötabygden ”prata politik”, allra minst att ”gå ärenden” åt något visst politiskt parti, men då bondeförbundets upphovsman var västgöte, skall därom något erinras alldeles partilöst.

De flesta politiska partier få som bekant endast en jämförelsevis kort tillvaro. Snart nog kan en mäktig partichef stå där övergiven av en oberäknelig väljarkår, som skingrats åt alla håll. Då är tiden inne för politiska lyckökare, vilka under årtal utan större framgångar predikat sina läror, att träda fram för att bilda nya sammanslutningar med sig själva som centralfigurer. Man kan sålunda konstatera, att många av våra politiska partier härledas från eller blivit bildade av personer, som trots ivriga ansträngningar förut icke lyckats bliva vare sig riksdags- eller landstingsmän. Och det kan också hända att vederbörande aldrig uppnått eller uppnå sina mål, utan helt enkelt få stanna hemma för att sköta om den något enklare sockenpolitiken. De eftersträvade mandaten erövrar av andra personer, som kanske inte arbetat ens en tiondel så mycket som de andra för politisk upphöjelse. Bondeförbundet räknar sålunda sitt upphov från en bonde, som gjorde många fruktlösa, först som frisinnad och sedan som bondeförbundare, att bliva riksdagsman och förgrundsfigur i det politiska livet.

I början av 1900-talet framträdde Karl Andreasson från Åsen i Remmene socken, Älvsborgs län, och började samla bönder i sin hemtrakt till ett klassparti. Då Andreasson var en både originell och dugande man samt ägde en god talekonst, samlade han stora åhörarskaror. Snart nog gav han sig ut och reste Sverige runt och höll sina i allmänhet mycket roande föredrag, vilka han själv gav det betecknande namnet ”kakepolitik”. Såsom åskådningmaterial visade A. en plansch, på vilken en brödkaka var uppriktad inom en stor cirkel. Cirkeln var avdelad med tre olika långa streck, vardera betecknande de dåvarande tre politiska partierna: höger, frisinnade och socialdemokrater. Då högern var det största partiet, var också ”högerlinjen” inom cirkeln längst och kom därför också närmast centrum, d. v. s. den ”tangerade kakan närmast”, medan de två övriga partierna hade kortare linjer och följaktligen kommo längre bort från kakan. De tre linjerna voro dessutom avdelade med beteckningar för de olika samhällsskikten. A–e betecknade på ena linjen vänsterbönder, b–c skollärare och med dem jämnställda löntagare m. fl., på andra linjen funnos högerbönder, präster och militärer m. fl. O. s. v. Största delen av linjerna nedtill upptogs av bönderna, ”på vars axlar alla de andra stodo”.

Före ett riksdagsmannaval hölls i Herrljunga ett stort politiskt möte, i vilket även den på sin tid bekante politikern A. Fjellbeck (född i Eriksberg) från Stockholm deltog. Sedan Karl Andreasson framlagt sina synpunkter i dagens politiska spørsmål, uppträdde redaktör C. V. Borgstrand och instämde med den föregående talaren. Detta gav Fjellbeck anledning att utbrista: ”Se så, nu börjar också Borgstrand att åka på ’Åsens frihjulsnav’.” Yttrandet väckte stormande jubel, och efter den dagen blev Karl Andreassons berömda kaka och den med densamma sammanhängande politiken allmänt kallad ”Åsens frihjulsnav”. Det kanske också bör nämnas, att den egentliga anledningen till anspelningen på frihjulsnav var en händelse, som ”Åsen” strax förut skulle ha råkat ut för. Andreasson hade köpt en motorcykel, och då han för första gången med denna moderna fortskaffningsmedel gav sig ut i bygden för att ”prata kakepolitik”, kunde han vid resans mål inte stanna sin maskin, utan måste i flera timmars tid hålla på att åka till dess bensinen tog slut. Då kastade A. sin motorcykel i diket för att sedan aldrig mer använda sig av ett sådant fordon.

Genom drastiska exempel och komiska vändningar fick Karl Andreasson sina åhörare att ligga dubbla av skratt, men målet — att bliva riksdagsman och bondeförbundets hövding — nådde han aldrig. En man av allvarligare kynne, patron Berglund på Gimmene i Skaraborgs län, framträdde och tog ledningen. Denne fick äran av "Åsens" idéer och nämndes sedan som bondeförbundets stiftare. Andreasson drog sig tillbaka och var snart en politiskt död man. En tärande sjukdom höll honom fjättrad vid sängen under 8 långa år, innan han gick ur tiden, 80 år gammal.

Utanför politiken var Karl Andreasson en mycket anlita man. Inom sin bygd var han verksam som få, och då något allmännyttigt företag skulle startas eller komma till stånd, så var A. så gott som alltid den självskrivne ledaren och organisatören. Hans förslag och idéer visade oftast mannen som stod flera tiotal år framom sin tid. Det kan i detta sammanhang antecknas, att han var en av de första eleverna vid Sveriges första folkögskola, Bie i Östergötland, och en av stiftarna av Älvsborgs läns första folkhögskola på Fänneslunda.

Nu har Karl Andreasson sedan många år vilat i sin grav. Kort före sin död fick han dock uppleva glädjen av att erkännas såsom varande den rätte upphovsmannen till Bondeförbundet. På Andreassons gård reste nämligen år 1927 Sveriges Bondeförbund ett monument, som bl. a. upptager bilden av den riksbekanta kakan samt inskriptionen: "Påminnaren." På stenens motsatta sida står bl. a.: "När bonden får säd, får folket bröd." — Det är ju sällan att någon får sin minnessten rest redan i livstiden.

Karl Andreasson på Åsen

Lennart Johansson, Herrljungaboken sid 252–254

Karl Andreasson var född 1851 och avled 1932. Andreasson var en av de mest originella personer jag träffat. Han var idérik på alla områden, var mycket road av att diskutera allt mellan himmel och jord. Andreasson var den ende inom Remmene, som i början på 1900-talet hade telefon, jag hade därför ofta ärende dit för att ringa. Vid de flesta tillfällen blev jag sittande till långt fram på kvällen, för Kalle ville prata och ej sällan satte han mig i arbete genom att hjälpa honom att räkna. Han hade många uppdrag och därför mycket arbete på kontoret.

På 1890-talet hade Kalle på Åsen, som han i dagligt tal kallades, eget mejeri och lanthandel. Han hade även rätt att sälja sprängämnen. Mejeridriften började han med i en liten oansenlig lokal, nämligen i gårdens brygghus. Mejerimaskinerna bestod av en handdriven separator, en kärna som drevs med hästvandring och så fanns det ett ostkar. I slutet av 1800-talet byggde han ett nytt mejeri, där det inmonterades ångdrivna mejerimaskiner. Driften pågick här ett fåtal år. I början av 1900-talet tillkom nya andelsmejerier i nästan varenda kommun, vilket hade till följd att de enskilda mejerierna ej fick någon mjölk utan måste snart nedlägga driften; så skedde även med Åsens mejeri.

Kalle på Åsen var en mycket verksam man på alla områden och besatt efter den tidens förhållanden stor kunnighet. Han hade genomgått en folkhögskolekurs vilket var ganska ovanligt i hans ungdom. 1905 startade Kalle en torvströfabrik, Elgare Torvströ AB. Han var verkställande direktör i bolaget till 1920, då han på grund av sjukdom måste avsäga sig uppdraget. För fabriksdriften inköptes på 49 år Elgare mossen i Fölene socken.

Kalle var mycket kommunalt och politiskt intresserad. I det kommunala dröjde det länge innan han fick någon framgång. Han var nog oförsiktig ifrån början att tala om, att de gamla

kommunalmännen i socknen ej begrep sig på saker och ting lika bra som han, vilket hade till följd att Kalle hade svårt att komma intill och få några uppdrag, varför det nästan jämt uppstod oenighet på stämmorna. I början på 1900-talet började Kalle att mera uppmärksammas och få en del uppdrag i kommunen. 1915 blev han kommunalnämndens ordförande. Det var undertecknad, som agiterade för att Kalle skulle väljas till ordförande. Kalle blev mycket glad för att han ändock till sist blev uppmärksammas och erkänd, som varande kunnig och lämplig att sköta kommunens angelägenheter. När han tackade för förtroendet fällde han tårar. Han tänkte då på hur det hade varit tidigare. När vi gick hem ifrån denna stämma, som var den 30 december 1914, blevo en del av hans vänner inbjudna till hans hem på fägnad. Första vi kom in skulle Kalle bjuda på en sup, vilket skedde i salen. Under tiden hade Andreas Larsson i Fårekulla kommit in i köket och hade något ärende till Kalle. Kalles hustru Sofia skickade in Andreas Larsson till oss i salen. När Kalle fick se Andreas Larsson sade han: ”Jaså, här kommer Bajen, han känner väl att det luktar bännvin.” Larsson svarade då: ”Ja, det ä la så att när den snåle bjur, skickar skam fram gästerna.” Andreas Larsson kallades i dagligt tal för Bajen; Kalle och Bajen var inga såta vänner, men Bajen fick en sup ändå.

Politiskt var Kalle mycket intresserad och deltog alltid i diskussioner och var mycket slagfärdig. Från början tillhörde han det liberala partiet. Omkring 1910 började han att tala om bondepartiet, som han kallade för kakepolitik. Han sade att bönderna måste hålla ihop för annars äter socialisterna och herrarna upp oss. Han for vida omkring och höll föredrag om bildandet av ett bondeparti. Han var nog den förste, som väckte förslag om bildandet av bondeförbundet, fast han fick aldrig äran härför. Han strävade under många valperioder efter att komma på valbar plats på någon lista för att komma in i riksdagen, men lyckades inte.

Då Kalle drev torvströfabriken for han vida omkring och sålde torvströ, pratade politik och drack kaffe i gårdarna. På ställen där husmodern bjöd på gott kaffe samt pratade och var trevlig utnämnde han henne till sin fästmö. Sina fästmör numrerade han allt efter den ordningsföljd han utnämnde dem. Till slut hade han omkring 200 st.

Kalle var mycket intresserad av att diskutera allehanda ting. Under sin sjukdom hade han ofta besök av präster och frikyrkopredikanter. Till dessa ställde han frågor, som de oftast hade svårt att besvara.

1927 reste bondeförbundet en minnessten på Karl Andreassons ägor, platsen är belägen intill järnvägen mitt emot småskolan. Stenen har följande inskription:

När bonden får säd har folket bröd.
Av Sveriges bondeförbund till Karl Andreasson,
Åsen den 10 juli 1927.

På stenens sockel står inhugget: ”Vänner omgärdade minnesstenen.” På stenens baksida står inhugget: ”Påminnaren”. Stenen avtäcktes den 10 juli 1927. Andreasson var då ganska dålig, han satt i vagnen under det talen hölls. Andreasson bad sina vänner att de skulle köra fram en oarbetad gråsten och inhugga sina namn i dessa. Stenarna skulle användas till att omgärda minnesstenen. Det kom dit en hel del stenar, som äro lagda i en fyrkant omkring minnesstenen. Området är avstyckat och utgör cirka 200 kvm och har väg utefter järnvägen dit.

Världskändisar med rötter i Ebbared, Hudene socken

av Rolf Gustafsson

Bonden Bengt Mellander i Smedstorp hade två barnbarn med anknytning till Ebbared Mellomgården i Hudene socken. De hette Maria-Stina och Anna-Stina. Maria-Stina blev morfarsmor till ekonomen Per Jacobsson och Anna-Stina blev farfarsmor till amiralen Arleigh Burke. Per Jacobsson var åren 1956–1963 chef för Internationella valutafonden i Washington och ansågs allmänt som världens förnämste finansexpert. Arleigh Burke var Chief of US Naval Operations 1955–1961 och var också stationerad i Washington.

Bengt Mellander

f. 1743 i Klastorp Mellomgården, S. Björke
d. 1820 i Muskås, Grude sn
Bonde i Smedstorp

gift med **1:o Johanna Smedmark**

d. 1787 i Smedstorp, Grude sn

2:o Sara Ahlén

d. 1830 i Ebbared, Hudene sn

---

1. Carl Bengtsson

f. 1773 i Smedstorp, Grude sn
d. 1824 i Smedstorp

2. Johanna Bengtsdotter

f. 1790 i Muskås, Grude sn
d. 1845 i Ebbared, Hudene sn

Maria-Stina Bengtsdotter

f. 1809 i Smedstorp, Grude sn
Bodde i Ebbared Mellomgården i Hudene sn.

Anna-Stina Andersdotter

f. 1813. Till Amerika. Uppvuxen och gift i Ebbared Mellomgården, Hudene sn.

Karl Mellander

f. 1828 i Ebbared Mellomgården, Hudene sn
Folkskollärare. Flyttade till Bohuslän.

Anders Björkegren

f. 1836
Till Amerika

Emma Mellander

f. 1869

Oscar Burke

f. 1864 i USA

Per Jacobsson

f. 1894 d. 1963
1956–63 var J. chef för Internationella valutafonden i Washington. Han anlätades som expert vid en rad internationella finansiella uppgörelser och ansågs allmänt som världens förnämste finansexpert.

Arleigh Burke

f. 1901 d. 1995
A. B. var åren 1955–1961 Chief of US Naval Operations (chef för den amerikanska flottans verksamhet). Som medlem av Joint Chiefs of Staff spelade han en viktig roll som militär rådgivare till presidenterna Eisenhower och Kennedy.
Årets Svenskamerikan 1968.

Johan Ludvig Runeberg

av Rolf Gustafsson

I dagarna har vi blivit påmind om kriget mot Ryssland som började för 200 år sedan vilket resulterade i att Finland blev en del av det ryska imperiet. Finlands nationalskald Johan Ludvig Runeberg skrev 1848–60 diktcykeln *Fänrik Ståls sägner* om det illa förda kriget. Diktverket åstadkom en nationell väckelse i Finland som bestod ända t o m andra världskriget.

Johanna Augusta Boudrie som avled i Smedstorp 1772 hade en faster Anna (Annika) Boudrie som var gift med språkläraren Carlo Maestrini, född i Milano. Johan Ludvig Runeberg var Anna och Carlos dottersons sonson. Vår anfader Anton Boudrie och anmoder Jeanna Lucas (försvenskat till Lycka), som ”ägde gård på norr” i Stockholm (nuvarande Olof Palmes gata), är också anfader och anmoder till Johan Ludvig Runeberg.

Anton Boudrie

gift med **Jeanna Lycka [Lucas]**

d. 1687 i Stockholm

d. 1691 i Stockholm

Anton Boudrie

f. 1669 i Uppland, d. 1757 i Västergötland

Annika Boudrie

f. 1665 i Uppland

Jeanna Augusta Boudrie

f. 1700 i Uppland

d. 1772 i Smedstorp, Grude sn.

Agneta Maistrin

d. 1731

gift med Lars Runeberg

Johanna Smedmark

f. 1735 i Åsa, Bitterna sn

d. 1787 i Smedstorp, Grude sn

Anton Runeberg

f. 1725

d. 1803 i Finland

Carl Bengtsson

f. 1773 i Smedstorp

d. 1824 i Smedstorp

Lars Runeberg

f. 1772 i Finland

d. 1828 i Finland

Johan Ludvig Runeberg

f. 1804 i Finland

d. 1877 i Finland

Finlands nationalskald